Pîrî Reis'ten Kâtip Çelebi'ye

Osmanlı'nın Dünya'ya Bakışı

Bu sergide haritalar kullanılarak Pîrî Reis'ten Kâtip Çelebi'ye Osmanlı'nın Dünya'ya Bakışı yansıtılmaya çalışıldı. Genel kanaatlerin, yerleşmiş ön yargıların birinci elden kaynaklara dayanılarak ortadan kaldırılması hedeflendi. Müslüman coğrafyacıların geleneksel haritalarından ve daha önceki dönemlere ait Batlamyus coğrafyasından bazı örnekler verilerek dünya kavramının Osmanlı dönemine kadar olan gelişmesi de belirginleştirilmeye çalışıldı. Böylelikle 16.-17. yüzyıllarda Osmanlı'nın dünya'ya bakışındaki değişim anlatılmaya çalışıldı.

Haritalar, sadece insanların yaşadıkları çevre ya da dünyanın bütünü hakkında bilgi veren coğrafya eserleri değil, günümüz için birer görsel tarih hazinesi olduğu da göz önünde tutularak sergilendi ve yayımlandı.

Osmanlı'nın zengin kültürel mirasının günümüze kadar sağlıklı bir şekilde ulaşmasını sağlayan Topkapı Sarayı Müzesi Yazma Eserler Kütüphanesi'nden, Millet (Ali Emiri) Kütüphanesi'nden, Türk İslam Eserleri Müzesi'nden, Süleymaniye Kütüphanesi'nden alınan Müslüman coğrafyacılara ait geleneksel haritalar, Kaşgarlı Mahmud'un Dünya haritası ile Mürsiyeli İbrahim, Pirî Reis, Ali Macar Reis, el-Niksarî ve 1732 yılında İbrahim Müteferrika tarafından yayınlanan Kâtip Çelebi Cihannümasındaki haritalar gibi Diğer Türk haritacıların çizim ve resimleri dijital resimleme tekniği kullanılarak gözler önüne serildi. Ayrıca Dünya ve Osmanlı haritaları uzmanı ve koleksiyoneri Sayın Muhtar Katırcıoğlu arşivinden alınan Türkiye hakkında Batı'da yayınlanmış bazı haritalarla da aynı çağlarda (16.-17. Yüzyıllarda) Avrupa'daki gelişmeleri yansıtmaktadır.

Kâtip Çelebi'nin 400. doğum yıldönümü dolayısıyla UNESCO tarafından 2009 yılı Uluslararası Kâtip Çelebi yılı olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede Kültür ve Turizm Bakanlığımız ile Bahçeşehir Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezinin (MEDAM) işbirliğiyle bir dizi etkinlikler düzenlenmiştir. Bunlar, 400. Doğum Yılında Kâtip Çelebi Sempozyumu; Kâtip Çelebi Külliyatı Toplu Yayımı; Kâtip Çelebi Armağanı; Pîrî Reis'ten Kâtip Çelebi'ye Osmanlı'nın Dünyaya Bakışı Harita Sergisi ve çeşitli kurumlarda halkı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek amacıyla düzenlenen halk konferanslarından oluşmaktadır.

MEDAM
Medeniyet Araştırmaları Merkezi, Beşiktaş-İstanbul

17 yüzyıl Osmanlı aydınlarından Kâtip Çelebi'nin (1609-1657), birçok batı coğrafya kitabından istifade ile hazırlamış olduğu ve *Cihannüma* adını verdiği coğrafya eseri, Osmanlı kültür hayatında yeni bir ufuk açmıştır. *Cihannüma*, İslam coğrafya geleneği üzerine kurulu Osmanlı klasik coğrafya ekolünü değiştirerek, yeni bir ekolün yerleşmesini sağlamıştır.

Katip Çelebi, *Keşfü'z-zünûn* adlı eserinde, *Cihannüma*'nın iki bölümü bulunduğunu, birincisinin yalnız denizlerden, nehirlerden, adalardan ve ikinci bölümünde karalardan, alfabe sırasıyla, şehirlerden ve Hicri VII. (Miladî 15.yy) yüzyıl sonrasında keşfolunan topraklardan bahsettiğini yazar.

Yazılmasına 1648 yılında başlanılan *Cihânnüma*'nın genel bir coğrafya kitabı olacağı mukaddimesinde belirtilmesine rağmen eser, kısa bir girişle Asya kıtasında Türkiye'nin doğu sınırlarına (kuzeyde Erzurum vilayeti, güneyde Irak-Mezopotamya) kadar olan bölgeler ile sınırlı kalmış olduğu görülmektedir.

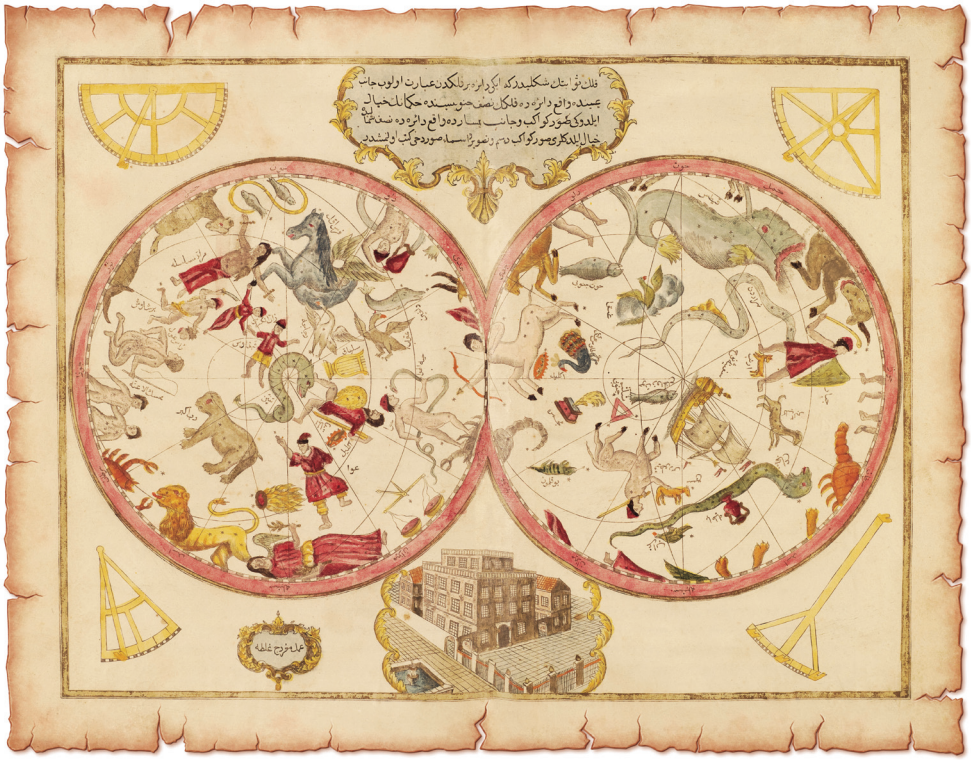
Doğu ve Batı'yı her yönüyle içine alan bir coğrafya kitabı hazırlamayı hedefleyen Kâtip Çelebi, elindeki kaynakların yetersizliği karşısında önceleri ümidini kaybetmiştir. Dolayısıyla *Cihannüma*'nın bu ilk sürümü, sınırlı bir bölgeye ilişkin kalmıştır.

Şeyh Mehmed Efendi İhlasî adlı Latince bilen Fransız asıllı coğrafyacı bir mühtediden yardım alarak 1654'te *Levâmiü'n-nûr fi Zulumati Atlas Minör* adlı eserini hazırlar. Bu sırada, Abraham Ortelius'un Theatrum orbis terrarum ve Mercator'un atlasını inceleme fırsatını bulunca bu eserlerden ve haritalarından istifade ile *Cihannüma*'yı yeniden yazmaya başlar. Bu yeni *Cihannüma*'yı hazırlarken ayrıca *Ph. Cluverius'un Introductio geographica vetera quam nova ve G. Lorenzo'nun L'univesale fabrica del mondo overo cosmografia* adlı eserlerinden de faydalanır.

Eser, İbrahim Müteferrika tarafından 1831 yılında Osmanlı matbaasında basıldıktan sonra daha geniş bir kitlelere yayılmıştır. İbrahim Müteferrika'nın eklemeleriyle, Tophaneli İbrahim mahlasıyla kendisinin, Ahmed el- Kırımî'nin ve Galatalı Mıgrıdıç'ın çizimleriyle *Cihânnüma* daha da zengin bir hal almıştır.

Bugün dünyanın çeşitli kütüphanelerinde bulunan çok sayıdaki nüshaları, daha sonra heveslisi müstensihlerin eklemeleriyle genişletilmiştir. Bazen eksik bırakılan nüshalar olduğu gibi aşırı derecede ilavelerin yapıldığı kopyalar da vardır. Öyle ki artık bu eserler, Kâtip Çelebi'nin *Cihannüma*'sından çok, aynı üslupta hazırlanmış yeni birer "*cihannüma*" halini almıştır. 19. yüzyılda modern Batı coğrafyacılığının girdiği ve eğitim kurumlarında okutulmaya başlandığı dönemlere kadar bu gelenek devam etmiştir.

Günümüzde, modern tarzda, geniş kitlelere hitap eden görselleri ve özet anlatımı ile, ilki Boyut Yayınlarından çıkan İstanbul Kültür Aş.tarafından gerçekleştirilen tıpkı basımı ile Türk okuyucusu Kâtip Çelebi ve *Cihannüma*yı yeniden keşfetmektedir.

Felek-i Sevâbit
(Sabit Yıldızlar Feleği)
Kâtip Çelebi, *Cihannüma,*
İbrahim Müteferrik
Matbaası 1732.

PİRÎ REİS (Gelibolu 1470-Mısır 1554)

Babasının adı Hacı Mehmed olan Pirî Muhyiddin Reis, Ünlü kaptan Kemal Reis'in kardeşinin oğludur. Pirî Reis, çocukluk yıllarını Gelibolu'da amcasının yanında geçirmiş, denizcilikle ilgili bilgileri yaşayarak burada öğrenmiştir.

Osmanlı-Venedik harbinde (1498-1502) Kemal Reis'in kumanda ettiği filoda bir geminin kaptanlığını yapmış; Modon kalesinin fethinde (1500) büyük gayret göstermiştir. Navarin kalesinin Kemal Reis tarafından geri alınması (1501) haberini İstanbul'a götürerek, II. Bayezid'in huzuruna çıkmış, 3000 akçe, 1 kırmızı benekli kaftan ve ulufesine 5 akçe zam verilme suretiyle taltif edilmiştir. Amcasının vefatından sonra (16 Ocak 1511) Barbaros'un emrinde çalışmıştır. Yavuz Sultan Selim'in (1512-1520) Mısır seferine (1516-1517) katılarak, Cafer Bey kumandasındaki filoya dahil olarak Nil yolundan Kahire'ye gitmiş, bu arada Nil'in kollarının haritasını yapıp buralar hakkında tarihî ve coğrafî bilgiler vermiştir. Kanunî döneminde (1520-1566), artık Osmanlı donanmasının bir kumandanı olarak Rodos fethine de katılmış olması muhtemel olan Pirî Reis, Mısır beylerbeyi Hain Ahmed Paşanın isyanını üzerine Osmanlı idaresini tümüyle burada tesis etmek üzere İstanbul'dan hareket eden (30 Eylül 1524), ancak hava muhalefeti sebebiyle Gelibolu'ya dönmek zorunda kalan Sadrazam İbrahim Paşaya kılavuz tayin edilmiştir. Bu yolculuk sırasında da fırtına durmamış, Rodos'a dönülmüş ve Marmaris'den karaya çıkılarak karayolu ile Mısır'a ulaşılmıştır (2 Nisan 1525). Bu yolculuk sırasında İbrahim Paşa ile haftalarca aynı gemide bulunmanın da sağladığı imkânla, eseri Bahriye'yi paşaya ve onun aracılığıyla padişaha duyurma fırsatını yakalamıştır. Ayrıca Mısır'da iken sadrazamın İstanbul'a hareketinden 12 gün önce Pirî Reis'e, Selman Reis tarafından Kızıldeniz ve Hind sularındaki Portekiz faaliyetlerini ve bunları önleme yollarını gösteren bir rapor sunulmuştur.

1525-1547 yılları arasındaki hayatı hakkında bilgi bulunmayan, ancak bu sıralarada muhtemelen Tersane Kethudalığı görevini üstlenen Pirî Reis, Ferhad Paşanın' Yemen Beylerbeyi olması üzerine onun

yerine Hind Donanması Kapdanı tayin edildi (1547). 60 gemiden mürekkep bir donanmanın başında olarak Süveyş'ten hareket ederek (29 Ekim 1547) Ali b. Süleyman'ın eline geçen Aden'i istirdad etmek üzere kale önüne geldi (19 Ocak 1549) ve Aden 3 Şubat 1549'da fethedildi. Bundan sonra Osmanlı siyaseti Hind Okyanusu sularındaki Portekizlilerin kendi aleyhine olarak Arap yarımadasının güneyi ve Basra Körfezindeki faaliyetlerini kontrol etmeye yöneldi. Bu siyasetin uygulaması da tabiatıyla Pirî Reis tarafından yapılacaktı. Nitekim, Hürmüz kalesini ele geçirmek üzere Nisan 1552'de 30 gemiden mürekkep bir filo ile Süveyş'ten hareket etti. Önce 6 günlük bombardımandan sonra Maskat kalesini fethetti (Kasım 1552), sonra da Hürmüz'e yöneldi. Etrafındaki kaleler tümüyle ele geçirildiği halde kale muhasaraya dayanmakta idi. Yanına aldığı Maskat Kalesi kumandanı Jean de Lisbao'yu müşavir kullanan Pirî Reis, ondan aldığı bilgilere istinaden, bu arada gelebilecek herhangi bir güçlü Portekiz donanmasının taarruzuna uğramaktan çekinmekte idi. Basra körfezinin kapatılması halinde donanmanın Süveyş'e intikali imkânsız hale gelecekti. Bu sebeple muhasarayı kaldırarak filodan 3 gemi seçip Süveyş'e doğru yola çıktı. Gemilerden biri karaya oturduğu için, 2 kadırga ile Süveyş'e, oradan da karayolu ile Kahire'ye ulaştı. Ancak burada iyi karşılanmadığı gibi gerek Basra Beylerbeyi Kubad Paşa'nın, gerekse Mısır Beylerbeyi Davud Paşanın aleyhindeki arzları üzerine çıkan fermanla "siyaseten" Mısır Divanında katledildi (1554).

Pirî Reis'in, Akdeniz'deki Türk varlığının pekişmesi, Kızıldeniz'in Portekiz tecavüzlerinden korunması, Osmanlı nüfuzunun Hind sularına da taşınması ile ilgili olarak Türk denizciliğine büyük hizmetleri geçmiştir. Akdeniz'deki çeşitli özel ve resmî hizmetleri dışında, özellikle Hürmüz kalesi muhasarası sırasında Portekiz tehlikesini önceden dikkate alarak, o zamana kadar yaptığı açık deniz mücadeleleri ile yıpranmış olan filosunu mutlak bir felaketten kurtarma basiretini göstererek muhasarayı kaldırmış, böylece deniz bilgisini ve kumanda dirayetini göstermiştir. Ancak ona Türk kültür tarihinde hak ettiği yeri veren çalışmaları haritacılık ve coğrafya alanında görülmüştür. Birinci (1513) ve ikinci (1528) dünya haritaları ile Osmanlı devlet ve bilim adamlarının dünyadaki yenilikleri takipteki

isabetli davranışlarının, özellikle Mısır seferi sırasında yeni keşifleri de ihtiva eden dünya haritasının kendisine sunulması, Yavuz'un Osmanlı cihan hâkimiyeti siyasetinin de önemli bir göstergesi olmuştur. Pirî Reis'in şüphesiz en önemli kalıcı hizmeti, karadaki fetihleri kolaylaştıracak ve devamlı kılacak mahiyette olan Akdeniz'deki Osmanlı gücünün rehberi ve el kitabı özelliğini taşıyan, tüm limanları ve buralardaki ikmal noktalarını tanıtan Bahriye adını verdiği eserini yazmış olmasıdır. O, yaptığı haritalar ve haritalarla süslediği Bahriye'siyle de Osmanlı coğrafya yazıcılığında çok haklı ve yeri doldurulamayacak bir mevki elde etmiştir.

Pîrî Reis'in birinci Dünya haritası, 1513
(Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, R. 1633 Mük.)

PİRÎ REİS'in Dünya Haritası

H. Muharrem 919 (Mart-Nisan 1513) 870 x 630 mm.
İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi R. 1633 mük.

"*İşbu haritayı Kemal Reisin biraderzadesi ünvanile müştehir Piri ibn el- Hacc Mehmed 919 senesi muharreminde Gelibolu'da tahrir eylemiştir*" şeklinde imzalanmıştır. Avrupa ve Afrika'nın batı sahilleri, Atlas Okyanusu, Orta ve Güney Amerika'nın bir kısmını kapsayan parşömen bir dünya haritasının parçasıdır.

Toplam 5 adet projeksiyon merkezi bulunmaktadır. Kuzeyde ve güneyde otuzikili birer rüzgar gülü ile gösterilmiştir. Kayalıklar haç işaretiyle, kumluk ve sığ yerler kırmızı noktalarla belirtilmiştir. Katalan haritacılığının etkisini de taşıyan bu haritada, Portekiz, Merakeş ve Gine'ye birer hükümdar figürü yapılmıştır. Ayrıca, Afrika'da fil, devekuşu, dağlar, kaleler resmedilmiştir. Güney Amerika'da dağlar, nehirler arasında lama, puma, maymun figürleri ve bir canavar vardır. Denizde ve sahilde çeşitli gemiler görülür. Kuzeyde, Santa Brandan adlı yedi deryayı gezmiş bir rahiple ilgili efsane resimlenmiştir. Haritanın kara ve deniz kısımlarının bazıları üzerinde açıklayıcı yazılar bulunur. Güney Amerika'da oldukça geniş bilgi verilmekte, buraların nasıl bulunduğu ve Kristof Kolomb'un keşfi anlatılmaktadır. Daha altta ise, haritanın başka bir örneğinin olmadığı ve hangi kaynaklardan yararlanıldığı açıklanmıştır. Piri Reis yirmi kadar eski Mappa Mondo, sekiz adet Arap haritası, Arapça bir Hindistan haritası, dört Portekizlinin Sint, Hint ve Çin diyarlarıyla ilgili yeni haritaları ve Kristof Kolomb'un Batı haritasını bu kaynaklar arasında belirtir. Haritanın coğrafi keşifler bakımından en önemli kısmı Orta Amerika'dır. Güney Amerika'da, La Plata nehrinin güneyinde kara eski Dünya haritalarında olduğu gibi, aralıksız doğuya doğru uzatılmıştır. Piri Reis, bu haritasında bilinmeyen yerleri boş bırakmıştır. Daha sonra ikinci haritasını hazırladığında keşfedilen toprakları yeni haritasına ilave etmiştir. Aynı şekilde sekiz yıl sonra tamamladığı *Bahriye* adlı eserinde, kıtanın güney tarafının kara değil deniz olduğu belirtir. Bu onun haritalarında bilimsel bir yaklaşım sergilediğinin açık bir göstergesidir. Bu dünya haritasını, Yavuz Sultan Selim'e 1517 yılında Kahire'de bizzat takdim etmiştir.

Kâtip Çelebi'nin minyatürü
(sonradan renklendirilmiştir)

KATİP ÇELEBİ (1609-1657)

Hacı Halife olarak da bilinen Mustafa bin Abdullah, 1609 yılında İstanbul'da doğdu. Bürokrat bir babanın oğludur. İlk eğitiminden sonra Divân-ı Hümâyûn'daki görevi vesilesiyle "kalem"e yani bürokrat sınıfına girmiştir. Düzenli bir medrese eğitimi görmemesine rağmen, dönemin önemli hocalarından özel olarak ders almış ve kendini yetiştirmiştir. Kırk sekiz yıl süren ömrüne, Türkçe ve Arapça olmak üzere 21 eser sığdırmıştır.

Çok okuyan, mesleği gereği düzenli kayıt tutan bir yapıya sahip olan Kâtip Çelebi, okuduğu ve gördüğü kitapları kaydederek, 17 yüzyılın en önemli bibliyografya eseri olan *Keşf el-Zünûn Esâmi el-Kütüb ve el-Fünûn*'u hazırlamıştır. Birçok batı coğrafya kitabından istifade ile hazırladığı, İslam coğrafya geleneği üzerine kurulu Osmanlı klasik coğrafya ekolünü değiştiren, *Cihannüma* adlı eseri Osmanlıların dünyaya bakışlarını değiştirmiştir.

Katip Çelebi, *Keşf el-Zünûn*'da, *Cihânnümâ*'nın iki bölümü bulunduğunu, birincisinin yalnız denizlerden, nehirlerden, adalardan ve ikinci bölümünde karalardan, alfabe sırasıyla, şehirlerden ve Hicret'in VII. (Miladî 15.) yüzyılından sonra keşfolunan ülkelerden bahsettiğini yazar.

Yazılmasına 1648 yılında başlanılan *Cihânnümâ*'nın genel bir coğrafya kitabı olacağı mukaddimesinde belirtilmesine rağmen eser, kısa bir girişle Asya kıtasında Türkiye'nin doğu sınırlarına (Kuzeyde Erzurum vilayeti, güneyde Irak-Mezopotamya) kadar olan bölgeler ile sınırlı kalmış olduğu görülmektedir.

Doğu ve Batı'yı her yönüyle içine alan bir coğrafya kitabı hazırlamayı hedefleyen Kâtip Çelebi, elindeki kaynakların yetersizliği karşısında önceleri ümidini kaybetmiştir. Dolayısıyla *Cihannüma*'nın bu ilk sürümü, sınırlı bir bölgeye ilişkin kalmıştır.

Şeyh Mehmed Efendi İhlasî adlı Latince bilen Fransız asıllı coğrafyacı bir mühtediden yardım alarak 1654'te *Levâmiü'n-nûr fi Zulmeti Atlas Minör* adlı başka bir coğrafya kitabı daha hazırlar. Bu sırada, Abraham Ortelius'un *Theatrum orbis terrarum* ve Mercator'un *Atlas*'ını inceleme fırsatını bulunca

bu eserlerden ve haritalarından istifade ile *Cihannüma*'yı yeniden yazmaya başlar. Bu yeni *Cihannüma*'yı hazırlarken ayrıca Ph. Cluverius'un *Introductio geographica vetera quam nova* ve G. Lorenzo'nun *L'univesale fabrica del mondo overo cosmografia* (Venedik 1582) adlı eserlerinden de faydalanır.

Bugün dünyanın çeşitli kütüphanelerinde bulunan çok sayıdaki nüshaları, daha sonra coğrafya heveslisi müstensihlerin eklemeleriyle genişletilmiştir. Bazen eksik bırakılan nüshalar olduğu gibi aşırı derecede ilavelerin yapıldığı kopyalar da vardır. (A. Adıvar, s. 124-125) Öyle ki artık bu eserler, Kâtip Çelebi'nin *Cihannüma*sından çok, aynı üslupta hazırlanmış yeni birer "cihannüma" halini almıştır. 19. yüzyılda modern Batı coğrafyacılığının girdiği ve eğitim kurumlarında okutulmaya başlandığı dönemlere kadar bu gelenek devam etmiştir.

UNESCO'nun, doğumunun 400. yıldönümü dolayısıyla 2009 yılını Katip Çelebi yılı olarak kabul ve ilan ettiği, 17. yüzyıl Osmanlı aydınlarından Kâtip Çelebi, 1657 yılında henüz 48 yaşında iken İstanbul'da vefat etmiştir.

16. Yüzyılda Evren modeli, *Zübdetü't-Tevârih,*
Türk İslam Eserleri Müzesi

الحمل
الثور
الجوزاء
السرطان
الأسد
السنبلة
الميزان
العقرب
القوس
الجدي
الدلو
الحوت

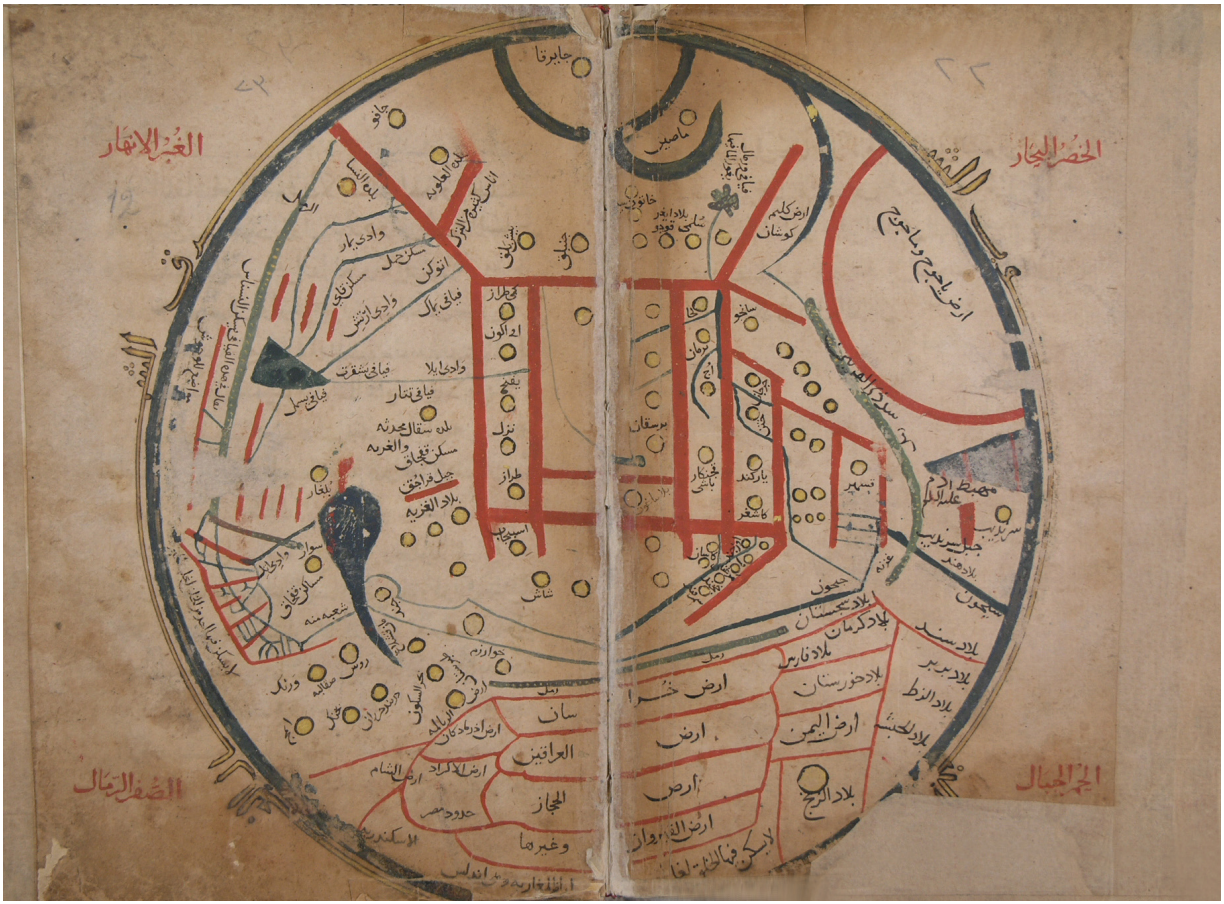

Halife el-Me'mun'un emriyle 9. yüzyılın ilk çeyreğinde yapılan Dünya haritası

1340 yılından kalan bir kopya Bu haritadaki önemli özellik küresel izdüşümün yanında yeryüzü anakaralarını kuşatan okyanustur. Bu okyanus "el-bahr el-zalm" bir açık deniz olarak gösterilmiştir.

Kaybolduğu düşünülen bu dünya haritası İstan-bul'da Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde İbn Fazlullah el-Ömerî'nin 1340 yılında yazdığı *Mesalik el-Ebsar* adlı eserinde (III. Ahmed Nr. 2797/1, vr. 293b-294a) yer almaktadır.

Kaşgarlı Mahmud'un Dünya Haritası

En eski Türkçe dünya haritasıdır. Tam adı Mahmud b. Hüseyin el-Kaşgarî olan yazar, *Divan-ı Lugati't-Türk* adlı ünlü ansiklopedik eserinde bir dünya haritası da çizmiştir. Yeryüzünü küre şeklinde tasavvur eden Kaşgarlı haritasını İslam coğrafya tekniğine göre çizmiştir. Türk dünyası odaklı bir haritadır.

Eser, *Divan-ı Lugati't-Türkî* (vr. 22-23), İstanbul, Millet Kütüphanesi (Ali Amirî) Arabî nr. 4189

El Hacc Ebu'l Hasan

XVI. yüzyıl ikinci yarısı, 740 x 1000 mm.
İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, H. 1822

Avrupa, Afrika ve Bağdat'a kadar Osmanlı İmparatorluğu'nu gösteren, parşömen deniz haritasıdır. Arapça olarak düzenlenmiştir." *Amel-i el fakir Hacc Ebu'l Hasan*" imzalıdır.
Merkezi rüzgâr gülü Sicilya'nın kuzeyindedir. Çemberdeki güllerden dördü bezelidir. Kırmızı, siyah, yeşil, pembe renk ve altın yaldız kullanılmıştır. Derinin boyun kısmında daire biçiminde kamerî takvim yer alır. Harita 15. yüzyıl Katalan portolanlarının kopyasıdır. Önemli şehir ve iç devletlere yer verilmiş, şehirler burçlu kaleler biçiminde gösterilmiştir. Afrika kıtası üzerinde de, çoğunlukla portolan haritalarda rastlanan çadırlar görülür. Kızıldeniz kırmızıyla, Atlas dağları, klasik biçimde taş sıraları halinde ve devlet sınırları bayraklarla belirtilmiştir. Avrupa'nın içlerine kadar Osmanlı bayrağının kullanılması, Kanuni Sultan Süleyman döneminde, 1560 civarında yapılmış olduğu izlenimini uyandırmıştır. Haritanın orijinali dikdörtgen bir çerçeve içerisindedir. Kuzey ve güneyde bu sınırın dışında kalan çizimler, sonradan eklenmiş, ya da El Hac Ebu'l Hasan'ın yararlandığı kaynakta olmayan kısımlardır. Bu bölümlerde pusula çizgileri yoktur.

Sergiye büyük destek veren ve haritaların orijinallerinin sergilenmesine müsaade eden Sayın Muhtar Katırcıoğlu'na bir kez daha teşekkür ederiz. Koleksiyonunda yer alan orijinal haritalardan The Turkish Empire *Türk İmparatorluğu* başlığını taşıyan bir örnek.

The Turkish Empire (Türk İmparatorluğu)

İngilizlerin en ünlü haritacılarından John Speed, 77 yaşındayken "Prospect of The Most Famous Parts of the World" (Dünyanın en ünlü yörelerinin görüntüleri) adında bir atlas yayınladı.

İlk baskısı 1626 yılında olan bu eser, 1688 yılına kadar bir çok defa John Speed adı altında yayınlandı.

Haritacılık bakımından görsel olarak *Carte a Figures* olarak anımsanır. Devrin Hollandalı haritacıları tarafından görsel olarak geliştirilen bu tarz harita günümüze kadar çekiciliğinden hiçbir şey kaybetmedi, piyasada her zaman prim yapmaya devam etti. Haritanın sol tarafında, imparatorluktaki önemli halkların beşi yerel giysilerle resmedilmiş, sağ tarafta eşleri görüntülenmiş, bunlar sırayla, bir Rum, Mısırlı, Suriyeli, Arap, Acem'dir. Aralarında Türk yoktur.

Haritanın tepesinde gösterilen bölgedeki o dönemde en mühim sayılan kentlerin minyatür görüntüleri resmedilmiştir. Bunlar soldan sağa Famagusta, Şam, Kahire, Kudüs, İstanbul, Rodos, İskenderiye ve Ormus "Hürmüz Adası".

Haritacılık bakımından sahil şeritleri beklenildiği gibi düzgün çizilmiş ise de, iç taraflara bakıldığında bazı büyük hatalar fark ediliyor. Örnek olarak Hazar Denizi'nin şekli o dönemde herkes tarafından böyle çizilmekteydi.Keza Van Gölü, burada Akdamar olarak adlandırılmış, Hazar Denizi'nin güneyine konmuştur.Yer isimleri ise çoğunlukla Avrupa dillerine göre uydurulmuş.